

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตาม กฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Factors Affecting Ethical and Legal Behaviors in the Clinical Nursing Practice of Nursing Students, Faculty of Nursing, Huachiew Chalermprakiet University

พรศิริ พันธสี* เจตจรรยา บุญญกุล**

Pornsiri Punthasee* Jatjunya Bunyakul**

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลและปัจจัยทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจงคือ นักศึกษาพยาบาลที่ผ่านการเรียนรายวิชาจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมาย รวมทั้งผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกอย่างน้อย 1 รายวิชา รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 422 คน เครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการพยาบาล และแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา Pearson correlation coefficient และ Stepwise multiple regression

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.569$ $p<0.001$) รวมทั้งปัจจัยการเรียนการสอนสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลได้ร้อยละ 32.20 ($R^2 = 0.322$ $p<0.001$) ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมให้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมเมื่อสำเร็จการศึกษาในอนาคต

คำสำคัญ: การเรียนการสอน พฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมาย นักศึกษาพยาบาล

* Corresponding, author, รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
E-mail: p_punthasee@hotmail.com

* Corresponding, author, Associate Professor, Faculty of Nursing Huachiew Chalermprakiet University.
E-mail: p_punthasee@hotmail.com

** อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Abstract

This descriptive research aimed to study the factors affecting ethical and legal behaviors in the clinical nursing practice of nursing students at the Faculty of Nursing, Huachiew Chalermprakiet University. The purposive sample comprised 422 nursing students who passed the ethical and legal subject with at least 1 practicum in nursing. The research tools comprised questionnaires including ethical and legal behavior and teaching method. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation coefficient and stepwise multiple regression.

The results revealed that the teaching method had a significantly positive correlation regarding ethical and legal behaviors of the nursing students ($r=0.569$ $p<0.001$). The teaching method factor displayed a predictive value of 32.20 % for the ethical and legal behaviors of the nursing students ($R^2 = 0.322$ $p<0.001$). The results of this study can provide a guideline for teaching and developing a high level of ethical and legal behaviors of the nursing students, in order to prepare them to be efficiently professional nurses in the future.

Keywords: teaching method, ethical and legal behavior, nursing student

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ให้บริการทางด้านสุขภาพซึ่งต้องปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกายของมนุษย์ นอกจากนั้นสังคมยังมีความคาดหวังว่าผู้ที่ประกอบวิชาชีพการพยาบาลจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมสูง การปฏิบัติการพยาบาลจึงต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและมีคุณภาพโดยยึดคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติงาน^{1, 2} แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีจำนวนผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ปัญหาสุขภาพมีความซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งผู้ใช้บริการมีความตื่นตัวเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วยเป็นอย่างมากและมีการตรวจสอบ

คุณภาพของบริการด้านสุขภาพมากขึ้นโดยเฉพาะพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาล สิ่งต่างๆ ดังกล่าวเป็นสาเหตุที่อาจนำไปสู่การเกิดปัญหาทางด้านจริยธรรมและทางด้านกฎหมายส่งผลให้มีการร้องเรียนหรือการฟ้องร้องมากขึ้น^{3, 4} ทั้งนี้ สถานการณ์พยาบาลได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้เสียหายเกี่ยวกับความผิดที่กระทำต่อผู้ใช้บริการ ได้แก่ พยาบาลขาดมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพปฏิบัติการพยาบาลโดยไม่สุภาพ ขาดความปลอดภัยต่อผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการลี้ภัย รวบรวมเปิดเผยความลับของผู้ใช้บริการ⁵ สาเหตุส่วนใหญ่ที่พยาบาลถูกฟ้องร้องที่สำคัญคือ มีความรู้เรื่อง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพไม่เพียงพอ ไม่ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมทางการพยาบาลและจรรยาบรรณวิชาชีพ และไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการพยาบาล⁶

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้นมีทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอกตัวบุคคลเป็นอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม เช่น กฎระเบียบของกลุ่มคน สังคม ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มวิชาชีพ หรือกฎหมายที่ใช้บังคับประชาชนซึ่งทำให้บุคคลจำเป็นต้องมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามที่สังคมกำหนด^{7, 8} พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เช่น หลักจริยธรรมทางการพยาบาลและจรรยาบรรณวิชาชีพ วิชาชีพการพยาบาลได้กำหนดหลักจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลในวิชาชีพพึงระลึกไว้ตลอดเวลาที่ให้บริการทางด้านสุขภาพ^{9, 10} ดังนั้นพยาบาลที่ยึดมั่นต่อหลักจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพและปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพจึงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งต่อตนเอง ต่อการประกอบวิชาชีพ และต่อสังคม ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในนั้นต้องได้มาจากการอบรมสั่งสอนในครอบครัว รวมทั้งการเรียนการสอนที่มีการปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาจริยธรรมอย่างต่อเนื่องซึ่งถ้าสามารถทำให้เกิดขึ้นได้จะส่งผลให้พยาบาลประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีทั้งกาย วาจา และใจ¹¹

นักศึกษาพยาบาลถือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งจำเป็นจะต้องฝึกปฏิบัติการพยาบาลโดยอยู่ในความดูแลของอาจารย์พยาบาลหรือพยาบาลวิชาชีพ จากการศึกษาของสิระยา สัมมาวาท¹² พบว่านักศึกษาที่มีการปฏิบัติการพยาบาลผิดพลาดในการเรียนภาคปฏิบัติ ลักษณะของการกระทำผิดพลาดส่วนใหญ่มีสาเหตุเกิดจากการขาดความรอบคอบ ขาดทักษะและความรู้ในการปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐาน ทำให้สะท้อนถึงปัญหว่านักศึกษาพยาบาลยังขาดความตระหนักในการนำความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล ส่งผลให้เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วไปประกอบวิชาชีพอาจจะเลยและมองข้ามความสำคัญของการปฏิบัติงานโดยยึดหลักจริยธรรมและกฎหมายซึ่งจะนำมาสู่ความผิดพลาดและการฟ้องร้องทางกฎหมายได้ในอนาคต¹³ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบผลิตพยาบาลวิชาชีพเพื่อให้บริการด้านสุขภาพแก่สังคมจึงได้มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและพัฒนากิจการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ^{14, 15} กล่าวคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกจากจะมุ่งเน้นให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้เชิงวิชาการแล้วยังมุ่งเน้นให้นักศึกษาพยาบาลเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้ถูกต้องตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาล

คณะผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนโดยตรง จึงสนใจที่จะศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาลมีความตระหนักถึงจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาลซึ่งจะช่วยหล่อหลอมให้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณภาพในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้งปัจจัยทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา และการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม และการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล
2. ปัจจัยการเรียนการสอนสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านชั้นปีการศึกษา เกรดเฉลี่ยสะสม ภูมิปัญญาอาชีพของบิดามารดา และรายได้ของครอบครัว รวมทั้งปัจจัยทางด้านการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมายทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติว่าจะมีปัจจัยใดที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ^{17, 18} ดังภาพที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research)

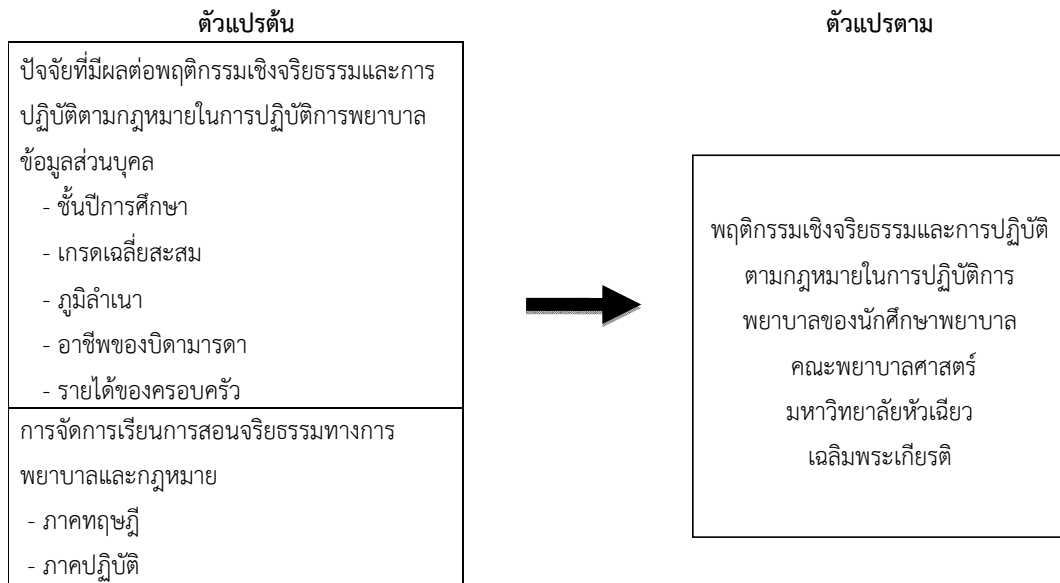
ประชากร เป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ปีการศึกษา 2558

กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ เป็นนักศึกษาพยาบาลที่ผ่านการเรียนรายวิชาจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมาย ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกแล้วอย่างน้อย 1 รายวิชา และยินดีเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 147 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 140 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 135 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 422 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดที่ 1 แบบสอบถามพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาล ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้หลักจริยธรรมทางการพยาบาล จรรยาบรรณวิชาชีพ สิทธิผู้ป่วย กฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ กฎหมายอาญาว่าด้วยการดูแลทรัพย์สินของผู้ป่วย ความยินยอมของผู้ป่วย การเปิดเผยความลับของผู้ป่วย ความประมาท การทอดทิ้งผู้ป่วย และการปฏิเสธการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ รวมทั้งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการกระทำละเมิดต่อผู้ป่วย แบบสอบถามมีจำนวน 30 ข้อ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมายตามความคิดเห็นของนักศึกษา ประกอบ

ด้วยคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี 10 ข้อ และการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ 12 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามรูปแบบของลิเกิต (Likert Scale) โดยกำหนดการให้คะแนนตั้งแต่ 1 - 5 คะแนน แบบสอบถามชุดที่ 1 มีคะแนนโดยรวมเต็ม 150 คะแนน เกณฑ์การประเมินผล คือ คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 50.00 หมายถึงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับน้อย 50.00-100.00 หมายถึงระดับปานกลาง และมากกว่า 100.00 หมายถึงระดับมาก ส่วนคะแนนรายด้านทั้ง 3 ด้านมีคะแนนเต็มเท่ากันคือ 50 คะแนน เกณฑ์การประเมินผลคือ คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 17.00 หมายถึง

มีพฤติกรรมด้านการรักษาสีผิวผู้ป่วย ด้านการมีจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติกรพยาบาลอยู่ในระดับน้อย 17.00-34.00 หมายถึง ระดับปานกลาง และมากกว่า 34.00 หมายถึงระดับมาก

สำหรับแบบสอบถามชุดที่ 2 มีคะแนนโดยรวมเต็ม 110 คะแนน เกณฑ์การประเมินผลคือ คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 36.00 หมายถึงมีการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมายโดยรวมอยู่ในระดับน้อย 36.00-72.00 หมายถึงระดับปานกลาง และมากกว่า 72.00 หมายถึง ระดับมาก ส่วนคะแนนด้านการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีคะแนนเต็มเท่ากับ 50 และ 60 คะแนน เกณฑ์การประเมินผลภาคทฤษฎีคือ คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 17.00 หมายถึงมีการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย 17.00-34.00 หมายถึงระดับปานกลาง และมากกว่า 34.00 หมายถึง ระดับมาก สำหรับเกณฑ์การประเมินผลภาคปฏิบัติคือ คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 20.00 หมายถึงมีการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย 20.00-40.00 หมายถึงระดับปานกลาง และมากกว่า 40.00 หมายถึงระดับมาก

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) ของแบบสอบถามพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมาย เท่ากับ 0.90 และแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียน

การสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมาย เท่ากับ 0.88

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (try out) กับ นักศึกษาพยาบาลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.89

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เอกสารรับรองจริยธรรม เลขที่ อ.376/2558 กลุ่มตัวอย่างทุกคนได้รับการอธิบายถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการทำวิจัย สิทธิของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบที่เป็นผลลบ ข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะเป็นภาพรวม และจะนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และได้รับอนุญาตจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติให้ดำเนินการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติ ให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent form) ก่อน

เก็บข้อมูล หลังจากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลและให้เวลากลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามอย่างอิสระ สุดท้ายเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยให้กลุ่มตัวอย่างนำแบบสอบถามใส่ในกล่องที่เตรียมไว้เพื่อกลุ่มตัวอย่างจะได้ไม่กังวลว่าผู้วิจัยจะทราบว่าเป็นผู้ตอบแบบสอบถามฉบับใด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลใช้สถิติ One way ANOVA ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการจัดการเรียนการสอนกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา วิเคราะห์โดย Pearson correlation coefficient และความสามารถในการทำนายของปัจจัยการจัดการเรียนการสอนต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายของนักศึกษา วิเคราะห์โดย Stepwise multiple regression

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 422 คน เป็นนักศึกษาระดับปีที่ 2 3 และ 4 จำนวน 147, 140 และ 135 คน (ร้อยละ 34.80, 33.20 และ 32.00 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 2.50-2.99 (ร้อยละ 53.10) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดร้อยละ 73.7 สำหรับอาชีพของบิดา/

มารดาส่วนใหญ่ค้าขายและเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 35.07 และ 27.50 ตามลำดับ) ครอบครัวมีรายได้ต่อปีส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 200,000 - 400,000 บาท (ร้อยละ 52.40) เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาล พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ (ตารางที่ 1)

สำหรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลโดยรวมของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 127.66 SD = 11.30) เมื่อพิจารณารายด้าน ได้แก่ พฤติกรรมด้านสิทธิผู้ป่วย พฤติกรรมด้านการใช้หลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพในการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}$ = 42.44, 44.42 และ 40.81 SD = 4.39, 4.19 และ 5.06 ตามลำดับ) รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 93.99 SD = 10.09) เช่นเดียวกัน โดยการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = 0.569 p < 0.001) (ตารางที่ 2) ส่วนปัจจัยการเรียนการสอนสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาได้ร้อยละ 32.20 (R^2 = 0.322 p < 0.001) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ
ปฏิบัติการพยาบาลเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ๑			
	N	$\bar{X}$ (SD)	F	p
ชั้นปี				
ชั้นปีที่ 2	147	128.23 (10.32)	3.370	0.055
ชั้นปีที่ 3	140	129.07 (10.69)		
ชั้นปีที่ 4	135	125.71 (12.61)		
เกรดเฉลี่ยสะสม				
< 2.50	32	132.75 (12.45)	0.866	0.421
2.50 - 2.99	224	127.28 (11.01)		
> 2.99	166	127.65 (11.37)		
อาชีพของบิดามารดา				
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	82	126.12 (10.58)	2.086	0.101
ค้าขาย	148	128.23 (11.67)		
เกษตรกร	116	129.41 (11.44)		
รับจ้าง	76	125.95 (10.87)		
รายได้ต่อปีของบิดามารดา (บาท)				
< 200,000	119	128.85 (28.20)	0.91	0.402
200,000 - 400,000	221	127.17 (52.40)		
> 400,000	82	127.28 (19.40)		
ภูมิลำเนา			t	p
กรุงเทพ ฯ และปริมณฑล	111	126.32 (11.66)	1.446	0.144
ต่างจังหวัด	311	128.14 (11.15)		

95 % confidence interval

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างการจัดการเรียนการสอนกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาล

การจัดการเรียน การสอน	พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ฯ							
	สิทธิผู้ป่วย		จริยธรรม		กฎหมาย		พฤติกรรมรวม	
	$\bar{X}$ (SD)	r *	$\bar{X}$ (SD)	r *	$\bar{X}$ (SD)	r *	$\bar{X}$ (SD)	r *
ทฤษฎี ($\bar{X}$ =42.48,SD=4.70)	42.44 (4.39)	0.465	44.42 (4.19)	0.478	40.81 (5.06)	0.291	127.66 (11.30)	0.488
ปฏิบัติ ($\bar{X}$ =52.52,SD=6.10)		0.531		0.580		0.320		0.565
ภาพรวม ($\bar{X}$ =93.99,SD=10.09)		0.538		0.573		0.329		0.569

* P < .001

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในการพยากรณ์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาล

ตัวแปร	Unstandardized coefficients		Standardized coefficients		t	p
	B	SE	Beta			
ค่าคงที่	67.795	4.250			15.952	0.000
การเรียนการสอนรวม	0.637	0.045	4.250		14.168	0.000
95 % confidence interval	$R^2 = 0.322$					

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาได้แก่ ชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม อาชีพของบิดามารดา รายได้ของครอบครัว และภูมิลำเนาที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติกรพยาบาลไม่แตกต่างกันทางสถิติ นั้น อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหอพักเดียวกัน มีการเรียนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และมีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันตลอดเวลา จึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน มีความคิด มีความเป็นอยู่ที่ไม่แตกต่างกันมาก จึงส่งผลให้มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติกรพยาบาลไม่แตกต่างกันทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อ้อยทิพย์ จงจิระศิริ¹⁶ ที่พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา และรายได้ แต่สอดคล้องกับการศึกษาของวรรณ สุขสบาย และศิวพรทองสุข¹⁷ ที่พบว่าปัจจัยคัดสรรเกี่ยวกับภูมิลำเนาที่ต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ต่อคุณลักษณะทางจริยธรรมของพยาบาล และสอดคล้องกับการศึกษาของพระบำรุง ปณญาพล (โพธิ์ศรี)¹⁸ ที่พบว่า นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีที่เรียนต่างกัน อาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกัน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองที่ต่างกันส่งผลในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมที่ไม่แตกต่างกัน สำหรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติกรพยาบาลโดยรวมและรายด้านของนักศึกษายู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลายการศึกษา ที่พบว่าพฤติกรรมเชิง

จริยธรรมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง โดยคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการมีจริยธรรม ด้านการรักษาสิทธิผู้ป่วย และจรรยาบรรณวิชาชีพ^{19,20} ส่วนการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการปฏิบัติกรพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.569$ $p<0.001$) รวมทั้งปัจจัยการเรียนการสอนสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติกรพยาบาลได้ร้อยละ 32.20 ($R^2 = 0.322$ $p < 0.001$) อาจเนื่องจากกว่าในภาคทฤษฎีผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมทางการพยาบาลและกฎหมายโดยเริ่มจากการกระตุ้นให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติการพยาบาลโดยยึดหลักจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกรพยาบาล มีการให้นักศึกษาอภิปรายพิจารณาวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นทางจริยธรรมและประเด็นทางกฎหมายจากกรณีศึกษา (Case study)²¹ ทุกหัวข้อ แล้วให้นักศึกษาสรุปสาระสำคัญโดยการเขียนแผนผังความคิด (Concept mapping)^{22,23} รวมทั้งให้นักศึกษาวิเคราะห์ข่าวสารจากการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต หรือข่าวสารทางสื่อมวลชนเกี่ยวกับจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกรพยาบาลเพื่อให้นักศึกษามีการสะท้อนคิด และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจะทำให้นักศึกษามีความเข้าใจประเด็นปัญหาทางจริยธรรมและปัญหาทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นได้จากการปฏิบัติงาน เป็นการเสริมสร้างหรือปลูกฝังพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาลอยู่เสมอ²⁴⁻²⁶ สำหรับการจัดการเรียนการสอนภาค

ปฏิบัติมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนทุกรายวิชาในเวลาของการประชุมปรึกษาทางการพยาบาล (Nursing conference) มีการให้นักศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษาและสถานการณ์จริงในประเด็นปัญหาทางจริยธรรมและปัญหาทางกฎหมายที่พบได้อยู่เสมอจากการปฏิบัติงาน และร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุและแนวทางแก้ไขที่ถูกต้อง มีการเน้นย้ำถึงความจำเป็นของการปฏิบัติงานโดยยึดหลักจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ การเคารพสิทธิผู้ป่วย การมีความรอบคอบในการปฏิบัติงาน การละเว้นการกระทำละเมิดต่อผู้ใช้บริการ โดยการคำนึงถึงความยินยอมของผู้ป่วยในขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับหลายๆ การศึกษาที่พบว่า รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในรายวิชาภาคปฏิบัติทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น^{27, 28} และการใช้กรณีตัวอย่างให้นักศึกษาวิเคราะห์ประเด็นคุณธรรมจริยธรรมสามารถทำให้นักศึกษาพยาบาลมีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมตามหลักวิชาชีพได้ถูกต้องมากขึ้น นอกจากนี้การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในขณะเรียนภาคปฏิบัติการพยาบาลในแหล่งฝึก จะทำให้นักศึกษามีการนำการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางจริยธรรม เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และช่วยให้การตัดสินใจปัญหาเชิงจริยธรรมมีความตรงตามความเป็นจริงยิ่งขึ้น²⁹ และหลักสูตรการศึกษามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ส่งผลให้มีการ

พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สูงขึ้น³⁰ รวมทั้งคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติยังมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอย่างต่อเนื่องทุกชั้นปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจงรักษ์ ศุภกิจเจริญ และคณะ³¹ ที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมจริยธรรมเชิงวิชาชีพของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาจริยธรรมล้วนอยู่ในระดับสูงและสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ และมีผลต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของบริการสุขภาพในปัจจุบันที่มีปัญหาสุขภาพซับซ้อนมากขึ้น และผู้ใช้บริการทางด้านสุขภาพมีความรู้ในสิทธิของตนเพิ่มขึ้นอย่างมาก หากผู้ให้บริการสุขภาพไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงจริยธรรมและกฎหมายจะทำให้เกิดการฟ้องร้องทางคดีมากยิ่งขึ้น จากผลการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาลและยึดถือในการปฏิบัติงานตลอดเวลาซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของการพยาบาลในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

ควรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อหารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมายในการ

ปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล และมีการศึกษาติดตามการคงอยู่ของผลลัพธ์ในระยะยาวเมื่อนักศึกษาเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้นหรือเมื่อเป็นพยาบาลวิชาชีพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. สภาการพยาบาล. มาตรฐานการพยาบาลและการผดุงครรภ์ [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 ต.ค. 2558]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.tnc.or.th/law/page-6.html>
2. Butts JB, Rich KL. Nursing ethics: across the curriculum and into practice. 3rd ed. Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning; 2013.
3. แสงทอง วีระทองคำ, เบญจพร จิงเกรียงไกร, ไสว นรสาร. การศึกษาติดตามผลของการจัดการเรียนการสอนกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลต่อความรู้และการปฏิบัติการพยาบาลตามกฎหมายของนักศึกษาพยาบาล. รามาธิบดีพยาบาลสาร 2553;16(3):378-89.
4. มานิตย์ จุมปา. ข้อควรระวังทางกฎหมายของพยาบาล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2551.
5. สุจินต์ วิจิตรกาญจน์. การป้องกันความผิดทางกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง การป้องกันความผิดทางกฎหมายวิชาชีพของพยาบาล; วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2552; ณ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี; 2552.
6. พรจันท์ สุวรรณชาติ. พยาบาลกับการประกอบวิชาชีพที่อาจถูกฟ้องร้องได้. วารสารสภาการพยาบาล 2552;24(2):11-3.
7. ชนิสรา ศิลานุกิจ. การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารวิจัยรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2550; 10(1):1-9.
8. ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ปกกฎหมายกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม. วารสารพัฒนสังคม. 2550;9(1):1-29.
9. สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย. ประกาศสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี พ.ศ. 2546 เรื่อง จรรยาบรรณพยาบาล ฉบับ พ.ศ. 2546 [อินเทอร์เน็ต]. 2546 [เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 ต.ค. 2558]. เข้าถึงได้จาก: http://www.nur.psu.ac.th/Report__mis/file/b.pdf
10. คณะอนุกรรมการจริยธรรม สภาการพยาบาล. แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติการพยาบาลตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สภาการพยาบาล.

11. นิธิวิติ จรรยาสุภาพ. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชนเครือข่ายรวมใจสามพัน จังหวัดเชียงใหม่ [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล]. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2549.
12. ลิระยา สัมมาวาจ. ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล. รามาธิบดีพยาบาลสาร 2541;4(2):190-203.
13. ยงยุทธ แก้วเต็ม. กฎหมายและข้อพึงระวังในการนิเทศนักศึกษาพยาบาล. วารสารสภาการพยาบาล 2556;28(3):5-18.
14. สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1/9 2542 [อินเทอร์เน็ต]. 2556 [เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 ต.ค. 2558]. เข้าถึงได้จาก: http://www.onesqa.or.th/upload/download/file__975dff739ff5a909753b8bfff237c78fa.pdf
15. คณะกรรมการการอุดมศึกษา. ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 [อินเทอร์เน็ต]. 2552 [เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 ต.ค. 2558]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/news/FilesNews/FilesNews3/News328072552.pdf>
16. อ้อยทิพย์ จงจิระศิริ. การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา]. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; 2554.
17. วรณา สุขสบาย, ศิวาพร ทองสุข. การรับรู้ของผู้ป่วยต่อคุณลักษณะทางจริยธรรมของพยาบาลในโรงพยาบาล. รามาธิบดีพยาบาลสาร 2552;15(1):60-73.
18. พระบำรุง ปณญาพล (โพธิ์ศรี). ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัย เทคโนโลยีสยาม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; 2554.
19. สุริพร ดวงสุวรรณ, พูลสุข หิงคานนท์, ปกรณ์ ประจันบาน, กาญจนา สุขแก้ว. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะ ในการปฏิบัติงานกับคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลระดับตติยภูมิ และตติยภูมิ เขตตรวจราชการ กระทรวงสาธารณสุขที่ 17. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ 2554;5(2):67-77.
20. สุขากา คล้ายมณี, ทศนีย์ ทิพย์สูงเนิน, คณินนิตย์ พงษ์สุวรรณ. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. วารสารการพยาบาลและการศึกษา 2556;6(ฉบับพิเศษ): 89-103.

21. Popil I. Promotion of critical thinking by using case studies as teaching method. *Nurse Educ Today* 2011;31(2):204-7.
22. Jaafarpour M, Aazami S, Mozafari M. Does concept mapping enhance learning outcome of nursing students?. *Nurse Educ Today* 2016;36:129-32.
23. Sarhangi F, Masoumy M, Ebadi A, Seyyed Mazhari M, Rahmani A, Raisifar A. Effect of concept mapping teaching method on critical thinking skills of nursing students. *IJCCN*. 2011;3(4):145-50.
24. Den Uil-Westerlaken J, Cusveller B. Competencies in nursing students for organized forms of clinical moral deliberation and decision-making. *J Nurs Educ Pract* 2013;3(11): 1-8.
25. ดุจเดือน เขียวเหลือง, วาริรัตน์ แก้วอุไร, พูลสุข หิงคานนท์, สายฝน วิบูลรังสรรค์. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิดเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์* 2556;15(4): 9-21.
26. Vanlaere L, Gastmans C. Ethics in nursing education: learning to reflect on care practices. *Nurs Ethics* 2007;14(6):758-66.
27. รุ่งทิพย์ พรหมบุตร, ศักดิ์ชินทร์ นรสาร. รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผู้เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและการคิดอย่างเป็นระบบ ในรายวิชา หลักการและเทคนิคการพยาบาล ภาคทดลอง. ขอนแก่น: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น; 2555.
28. ศิริพร พูนชัย, นัยนา วงศ์สายตา, กุสุมา กังหลิ. การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเรียนการสอนเพื่อสอดแทรก คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รายวิชา แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการพยาบาล นักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. *วารสารพยาบาลทหารบก* 2552;10(2):15-25.
29. โรส ภักดีโต, จุไร อภัยจิรรัตน์. การประยุกต์ใช้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดประสบการณ์ การ เรียนรู้เรื่องการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล. *วารสารพยาบาลสหภาพชาติไทย* 2559;9(1):1-10.
30. พร บุญมี, บัวบาน ยะนา. การตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา. *วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา* 2556;14(2):35-42.
31. จงรักษ์ ศุภกิจเจริญ, วิชิยา ยลพันธ์, ปริญญา แร่ทอง. ผลของโครงการพัฒนาจริยธรรมสู่จรรยาบรรณ จริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี* 2554;19(3):62-72.